

ВІДГУК

**рецензента на дисертаційну роботу Нестеренка Юрія Євгеновича
«Управління сталим розвитком сільськогосподарського
землекористування», подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та
адміністрування»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Раціональне використання земельних ресурсів є однією з визначальних передумов забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України. Земля як основний засіб сільськогосподарського виробництва одночасно виконує економічні, екологічні, соціальні та просторові функції, що зумовлює необхідність формування сучасної системи управління землекористуванням, спрямованої на ефективне використання земельного потенціалу, збереження родючості ґрунтів, підтримання екологічної рівноваги агроландшафтів та підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва.

Особливої актуальності ця проблематика набуває в умовах реформування земельних відносин, функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення, децентралізації управління, цифрової трансформації економіки, розвитку геоінформаційних технологій та інтеграції України до європейського економічного простору. Водночас сучасні виклики, пов'язані з деградацією земель, зміною клімату, воєнними наслідками для земельного фонду та необхідністю післявоєнного відновлення аграрного сектору, потребують удосконалення існуючих механізмів управління сільськогосподарським землекористуванням на засадах сталого розвитку.

У цьому контексті дисертаційна робота Нестеренка Юрія Євгеновича є своєчасною та актуальною. Автором досліджено важливу науково-прикладну проблему удосконалення управління сталим розвитком

сільськогосподарського землекористування шляхом поєднання сучасних підходів стратегічного менеджменту, організаційно-економічних механізмів, цифрових технологій, систем моніторингу земельних ресурсів та екологічно орієнтованих моделей господарювання.

Актуальність дослідження визначається також його практичною спрямованістю. Запропоновані автором положення орієнтовані на підвищення ефективності використання земельних ресурсів, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління, розвиток цифрового моніторингу земель та формування сучасного організаційно-економічного механізму забезпечення сталого землекористування. Отримані результати можуть бути використані у практичній діяльності органів державного управління, органів місцевого самоврядування, сільськогосподарських підприємств, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематики науково-дослідної роботи кафедри економіки та бізнесу Державного біотехнологічного університету. Тематика дослідження відповідає пріоритетним напрямам розвитку економічної науки та пов'язана з виконанням науково-дослідних робіт, присвячених розвитку підприємницької діяльності, управлінню ресурсним потенціалом, підвищенню ефективності використання природних ресурсів та забезпеченню сталого розвитку аграрного сектору економіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз дисертаційної роботи свідчить про належний рівень обґрунтованості сформульованих наукових положень, висновків і практичних рекомендацій. Методологічну основу дослідження становлять сучасні положення теорії менеджменту, економіки природокористування, управління земельними ресурсами, стратегічного управління та концепції сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети автором використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких системний аналіз, економіко-статистичні, порівняльні, економіко-математичні, графічні та прогностичні методи. Їх застосування є методично обґрунтованим і повною мірою відповідає предмету, меті та завданням дисертаційної роботи.

Інформаційну основу дослідження становлять нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали, дані Державної служби статистики України, Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, матеріали діяльності сільськогосподарських підприємств, а також результати власних аналітичних досліджень автора. Використання різнопланових джерел інформації забезпечило належний рівень достовірності отриманих результатів.

Позитивної оцінки заслуговує логічна побудова дисертації. Теоретичні положення першого розділу отримали подальший розвиток в аналітичній частині роботи, а результати комплексної оцінки сучасного стану землекористування стали основою для розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення системи управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування. Така послідовність викладу матеріалу забезпечує внутрішню логіку дослідження, взаємозв'язок між окремими розділами та достатній рівень аргументованості сформульованих висновків.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у вирішенні важливого наукового завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування та розробленні практичних рекомендацій щодо їх реалізації в сучасних умовах функціонування аграрного сектору.

До найбільш вагомих результатів дослідження слід віднести удосконалення концептуальних положень стратегічного управління сталим

розвитком сільськогосподарського землекористування, розроблення організаційно-економічного механізму його забезпечення, удосконалення методичного підходу до комплексного оцінювання ефективності землекористування, а також розвиток практичних підходів до використання цифрових технологій у системі управління земельними ресурсами.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення автора поєднати сучасні інструменти стратегічного менеджменту, цифровізації, моніторингу земельних ресурсів та екологічно орієнтованого розвитку в єдину систему управління, що забезпечує комплексний підхід до вирішення досліджуваної проблеми.

Практичне значення результатів дослідження

Практична цінність дисертаційної роботи полягає в тому, що запропоновані автором теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації доведені до рівня конкретних організаційно-управлінських рішень і можуть бути використані під час удосконалення системи управління сільськогосподарським землекористуванням на різних рівнях.

Практичний інтерес становить удосконалений методичний підхід до комплексного оцінювання ефективності сталого землекористування, який може застосовуватися для проведення аналітичних досліджень, визначення рівня ефективності використання земельних ресурсів, виявлення резервів підвищення результативності господарської діяльності та обґрунтування стратегічних управлінських рішень.

Заслуговують на увагу запропоновані автором організаційно-економічний механізм управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування, цифрові проекти інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами, а також рекомендації щодо розвитку органічного виробництва. Їх реалізація сприятиме підвищенню ефективності використання земельного потенціалу, удосконаленню системи моніторингу

земель, впровадженню сучасних цифрових технологій та прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень.

Практична значущість отриманих результатів підтверджується їх апробацією, впровадженням у діяльність підприємств і організацій, а також використанням окремих положень дисертації у навчальному процесі Державного біотехнологічного університету.

Оцінка змісту дисертаційної роботи

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура роботи є логічною, послідовною та повністю відповідає поставленій меті й завданням дослідження.

У **першому розділі** автором досліджено теоретичні та методичні засади управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування. Проаналізовано еволюцію наукових поглядів щодо сутності землекористування, сталого розвитку, стратегічного управління та управління земельними ресурсами. Значну увагу приділено інституційним засадам функціонування системи землекористування, сучасним підходам до формування організаційно-економічного механізму управління, а також удосконаленню методичного підходу до комплексного оцінювання ефективності використання земельних ресурсів.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення автора розглядати сільськогосподарське землекористування як комплексну соціо-еколого-економічну систему, ефективність функціонування якої визначається взаємодією економічних, екологічних, інституційних, технологічних та управлінських чинників. Такий підхід забезпечує належне теоретичне підґрунтя для подальших досліджень.

Другий розділ присвячено комплексному аналізу сучасного стану сільськогосподарського землекористування та оцінюванню ефективності використання земельних ресурсів. Автором проведено ґрунтовний аналіз структури земельного фонду, динаміки використання сільськогосподарських

угідь, економічної ефективності функціонування аграрних підприємств та факторів, що визначають результативність використання земельного потенціалу.

Позитивною рисою розділу є використання значного обсягу статистичних матеріалів та результатів власних аналітичних досліджень. Автор не обмежується констатацією окремих статистичних показників, а здійснює комплексне оцінювання сучасного стану землекористування, визначає основні тенденції його розвитку, виявляє проблемні аспекти та обґрунтовує необхідність удосконалення існуючої системи управління земельними ресурсами.

Науковий інтерес становить проведена комплексна діагностика сталості землекористування, яка базується на інтегральному оцінюванні економічної, екологічної, соціальної та управлінської складових ефективності використання земельних ресурсів.

У **третьому розділі** автором запропоновано напрями вдосконалення системи управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування. Саме цей розділ найбільш повно відображає особистий внесок здобувача у вирішення поставленого наукового завдання.

Практичне значення мають запропоновані концептуальні положення стратегічного управління, організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку землекористування, цифрові проєкти інформаційного забезпечення управління земельними ресурсами, економіко-математична модель оптимізації землекористування та бізнес-проєкт розвитку органічного виробництва.

Заслуговує позитивної оцінки прагнення автора поєднати сучасні цифрові технології, геоінформаційні системи, інструменти моніторингу земельних ресурсів та механізми стратегічного управління в єдину систему підтримки прийняття управлінських рішень. Запропоновані рекомендації характеризуються практичною спрямованістю, достатнім рівнем наукового обґрунтування та можуть бути використані під час удосконалення системи

управління земельними ресурсами як на рівні окремих підприємств, так і органів публічного управління.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, відзначаючи її актуальність, належний науковий рівень, теоретичну й практичну значущість отриманих результатів, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

1. У дисертації запропоновано концептуальні засади стратегічного управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування, які характеризуються комплексністю та системністю. Разом із тим доцільно було б більш детально розкрити особливості практичного впровадження запропонованої системи управління для різних організаційно-правових форм господарювання, зокрема фермерських господарств, сімейних ферм, середніх та великих аграрних підприємств, що дозволило б ширше продемонструвати універсальність запропонованих рекомендацій.

2. Автор обґрунтовано приділяє значну увагу цифровій трансформації управління земельними ресурсами. Водночас поза межами дослідження залишилися організаційні аспекти впровадження цифрових технологій, зокрема питання підготовки персоналу, розвитку цифрових компетентностей працівників, управління змінами та адаптації організаційної структури підприємств до використання сучасних інформаційних систем.

3. Значний практичний інтерес становить розроблений організаційно-економічний механізм управління сталим розвитком землекористування. Разом із тим доцільно було б ширше висвітлити можливі ризики реалізації запропонованих управлінських рішень, пов'язані з нестабільністю економічного середовища, змінами законодавства, воєнними викликами та фінансовими обмеженнями суб'єктів господарювання, а також запропонувати підходи до їх мінімізації.

4. У роботі належну увагу приділено питанням підвищення ефективності управління земельними ресурсами. Водночас перспективним напрямом подальших досліджень може стати розроблення системи ключових показників результативності (KPI), які дозволили б здійснювати постійний моніторинг досягнення цілей сталого землекористування як на рівні окремого підприємства, так і територіальної громади.

5. Практичні рекомендації автора орієнтовані переважно на сучасні умови функціонування аграрного сектору. Разом із тим більш повне висвітлення механізмів управління інвестиційним забезпеченням сталого землекористування, зокрема залучення грантових ресурсів, міжнародної технічної допомоги, програм підтримки Європейського Союзу та інших фінансових інструментів, посилює б прикладну цінність дисертаційного дослідження.

Наведені зауваження мають рекомендаційний і дискусійний характер, не знижують наукової цінності дисертаційної роботи та можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Нестеренка Юрія Євгеновича «Управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання щодо розвитку теоретико-методичних засад та обґрунтування практичних рекомендацій з управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування.

За результатами проведеного аналізу слід відзначити, що дисертація характеризується актуальністю обраної теми, належним рівнем наукової новизни, обґрунтованістю сформульованих положень і висновків, логічністю побудови, достатнім рівнем методичного забезпечення дослідження та практичною спрямованістю отриманих результатів. Поставлена мета досягнута, визначені завдання виконані, а сформульовані автором наукові

положення є достатньо аргументованими та мають теоретичне і практичне значення.

Одержані результати можуть бути використані у діяльності органів державного управління, органів місцевого самоврядування, сільськогосподарських підприємств, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти під час викладання дисциплін, пов'язаних з управлінням земельними ресурсами, менеджментом, економікою природокористування та сталим розвитком.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до встановлених вимог, основні результати дослідження достатньою мірою апробовані та опубліковані у наукових працях автора.

З огляду на актуальність теми, наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, їх достовірність і повноту оприлюднення вважаю, що дисертаційна робота Нестеренка Юрія Євгеновича «Управління сталим розвитком сільськогосподарського землекористування» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Кандидат економічних наук,
доцент кафедри
управління земельними ресурсами,

геодезії та кадастру ДБТУ

Олена ДОМБРОВСЬКА